

Økonomi- og indenrigsminister Morten Østergaards talepapir

Det talte ord gælder

Anledning: Besvarelse af samrådsspørgsmål K, L, M, N og O om Ærø Kommune

Tid og sted: Torsdag den 4. september 2014 på Christiansborg

Samrådsspørgsmål K:

”Med henvisning til artiklen i Fyns Amts Avis den 28. juli 2014, side 10-11, om Ærø Kommune med overskriften ”Slem sparekur i vente”, og med henvisning til regeringens økonomaftale med kommunerne for 2015 og overskriften i ministerens pressemeddelelse den 3. juni 2014, der bl.a. lyder: ”...Aftalen sikrer, at kommunerne fortsat kan udvikle...”, bedes ministeren redegøre for, hvordan ministeren mener, Ærø Kommune også fremover kan udvikle sig som selvstændig kommune, med baggrund i de voldsomme budgetudfordringer, som bl.a. følger af nedgang i befolkningstallet.”

Samrådsspørgsmål L:

”Er ministeren enig i, at Ærø Kommune er i en helt ekstraordinær presset økonomisk situation, med baggrund i de flerårige perspektiver med bl.a. befolkningstilbagegang og deraf svindende indtægtsgrundlag, og hvilke initiativer vil ministeren tage til afhjælpning heraf?”

Samrådsspørgsmål M:

”Er ministeren enig i, at Ærø Kommune fortsat skal være en selvstændig kommune, og at netop den kommunale selvstændighed er en grundpille for den fremtidige udvikling af Ærø som bosætningskommune, skabelsen af vækst og arbejdspladser, udviklingen af erhverv, turisme, kultur service m.m.?”

Samrådsspørgsmål N:

”Vil ministeren sikre, at Ærø Kommune får relativ større andel i midlerne i puljen til vanskeligt stillede kommuner for 2015?”

Samrådsspørgsmål O:

”Ministerens bedes redegøre for, hvor meget puljen til vanskeligt stillede kommuner samlet er steget med fra 2014 til 2015 ?”

Svar

[Indledning]

Spørgsmål K, L, M, N, og O besvares samlet. Spørgsmålene går på den økonomiske situation i Ærø Kommune. Det nævnes i spørgsmålene, at Ærø Kommune er i en vanskelig budgetsituation som følge af fald i indbyggertallet og heraf følgende fald i indtægtsgrundlaget. Der spørges endvidere til særtilskudspuljen til vanskeligt stillede kommuner og i den forbindelse, om ministeren vil sikre, at Ærø Kommune får tilskud fra denne pulje.

Det er korrekt, at Ærø Kommune har udfordringer med et faldende folketal. Det er ikke en ny problemstilling for denne kommune, og det er heller ikke en problemstilling, kommunen er alene om.

Flere kommuner oplever befolkningstilbagegang – og det er især kommuner i udkantsområderne, herunder ø-kommuner.

Baggrunden er jo bl.a. en generel tendens til koncentration af befolkningen i og tæt på de største byer.

Ærø Kommune er en af landets mindste kommuner. Kommunen har på nuværende tidspunkt ca. 6.400 indbyggere. Ifølge Danmarks Statistiks befolkningsprognose vil indbyggertallet på Ærø frem til 2040 falde til ca. 5.800, dvs. at det over de kommende 26 år vil falde med ca. 600 personer – men det skal understreges, at det er en prognose, og at sådanne prognoser altid er behæftet med usikkerhed.

Et faldende folketal har konsekvenser for den kommunale økonomi. Overordnet set kan man sige, at et faldende folketal giver både faldende *udgifter* og faldende *indtægter* for en kommune.

Når borgeren flytter fra en kommune til den anden, får den nye kommune udgifterne (til fx daginstitutionsplads eller overførselsindkomst), som er forbundet med borgeren og dennes evt. familie.

Grundlæggende er det jo sådan, at pengene følger borgeren. Borgeren vil betale sin skat i den nye kommune, og borgeren vil også indgå i den nye kommunes befolkningstal ved udbetalingen af tilskud fra tilskuds- og udligningssystemet.

Men det betyder jo *ikke*, at det ikke er en udfordring for den kommune, hvorfra flytningen sker, at tilpasse kapaciteten og dermed udgifterne til et faldende folketal.

Og det er også i sig selv en udfordring, når en kommunes befolkningsudvikling får en mere skæv aldersprofil med flere ældre og få unge.

[Tilpasning af kapaciteten]

Et nøgleord er tilpasning. Et faldende folketal giver en faldende efterspørgsel efter de kommunale ydelser – der bliver færre børn i dagpasning, færre skoleelever osv. Det kræver tilpasninger.

Derfor er det også nødvendigt at kommunerne foretager systematiske og langsigtede prognoser for befolkningsudviklingen i de forskellige aldersgrupper og går konstruktivt ind i en sådan omstilling og tilpasning. Det er vigtigt at forsøge at undgå uheldige overraskelser med serviceforringelser på grund af pludselige eller uforudsete tilpasningsbehov. Det er hovedopgave i en del kommuner i disse år – som kommunerne også tager på sig.

Der er heller ikke tvivl om, at Ærø Kommune har forholdt sig til de demografiske forskydninger, som øen oplever. F.eks. med en tilpasning af skolestrukturen. Det viser, at kommunen tager hånd om situationen og tilpasser kapaciteten til det faldende behov.

[Tilskud til kommuner med faldende folketal]

Faldende folketal betyder som nævnt også faldende kommunale indtægter.

Men Ærø Kommune får faktisk økonomisk hjælp, og kommunens vilkår indgår i det hele taget som baggrund for økonomiske overførsler til kommunen.

For det *første* modtager kommunen betydelige beløb via det generelle tilskuds- og udligningssystem.

Ærø Kommune er – på samme måde som andre land- og udkantskommuner - præget af lav befolkningstæthed, fald i indbyggertallet, en stigende andel af ældre og en forholdsvis stor andel af førtidspensionister og andre modtagere af overførselsindkomster. Det påvirker den enkelte kommunes økonomiske vilkår. Men det er også forhold, der tages højde for i udligningssystemet. Det betyder, at kommunerne får en kompensation for den økonomiske udfordring, som disse forhold medfører.

I udligningssystemet indgår ligeledes et kriterium for spredt befolkning og et for faldende folketal. Det sidste kriterium betyder direkte, at en kommune med et faldende folketal får et større udligningstilskud end kommunen ellers ville være berettiget til. Det tilgodeser blandt andet Ærø Kommune.

Det kan også tilføjes, at Ærø Kommune med de seneste justeringer af udligningssystemet fik en gevinst [4 mio. kr.]. Som led i justeringen blev der samlet overført 400 mio. kr. årligt mere i tilskud til landets land- og udkantskommuner.

[Ø-tilskud]

For det *andet* modtager kommunen et særligt tilskud som ø-kommune – på samme måde som kommunerne på Læsø og

Samsø. Ærø Kommune modtager i 2015 et ø-tilskud på 28,1 mio. kr.

Ø-tilskuddet er et særligt tilskud, som sigter mod at kompensere ø-kommunerne for de særlige økonomiske vilkår som følge af ø-beliggenheden. Tilskuddet er fastsat i loven og er dermed et forudsigeligt tilskud, som kan indgå i kommunernes flerårige planlægning.

For det *tredje* er der mulighed for tilskud som særligt vanskeligt stillet kommune. Det særlige ø-tilskud betyder dog, at ø-kommunerne normalt ikke tildeles yderligere særtilskud fra puljen til vanskeligt stillede kommuner. Ærø Kommune har da heller ikke fået tildelt yderligere særtilskud i de senere år, men for 2015 er kommunen tildelt et yderligere særtilskud på 3 mio. kr., som bl.a. er begrundet i kommunens demografiske udfordringer som følge af befolkningstilbagegang og en høj andel af ældre. Og så er der desuden inddraget udviklingen i kommunens øvrige indtægter, herunder fra beskæftigelsestilskuddet.

[Ærø som selvstændig kommune]

I spørgsmålene spørges der specifikt til, om jeg mener, at Ærø Kommune fortsat skal være en selvstændig kommune, og hvordan kommunen fremover kan udvikle sig som selvstændig kommune.

Jeg skal med det samme slå fast, at jeg mener, at Ærø Kommune fortsat skal være en selvstændig kommune, så længe kommunen selv ønsker det. Og Ærø Kommune har netop – som de andre ø-kommuner – lagt vægt på at være selvstændige kommuner.

Det er netop det lokale selvstyre, der skal sikre den fortsatte udvikling i kommunen. Det er i kommunen, at man har det største kendskab til de lokale styrkepositioner og de lokale muligheder for at udvikle erhverv, turisme mv.

Ærø Kommune har nogle styrkepositioner, som falder i øjnene. Turisme er et vigtigt erhverv på øen og vil også i fremtiden have stor betydning for udviklingen og indtjeningen på øen.

På uddannelsesområdet kan jeg pege på Marstal Navigationsskole, som har ca. 300 elever. Det er en uddannelse, som bygger på de lange søfartstraditioner i Marstal.

Ærø kommune har også markeret sig på miljøområdet. Kommunen har en målsætning om at blive selvforsynende med vedvarende energi. Det har bl.a. ført til, at Marstal Fjernvarme har opført et enormt solvarmeanlæg på 33.300 m², som indtil for få år siden var verdens største solfangeranlæg.

[Vækstpakken betyder lavere fragttakster]

Den helt afgørende faktor for den økonomiske udvikling i et lokalsamfund er udviklingen i erhvervslivet. Her kan jeg fremhæve, at regeringen sammen med aftaleparterne i vækstpakken har taget initiativ til at understøtte erhvervslivet i ø-samfundene gennem en nedsættelse af taksterne for godstransport.

Der er med vækstpakke 2014 afsat 50 mio.kr i 2015 og 125 mio. kr. i 2016 og frem til reduktion af færgetakster for godstransport til/fra små øer samt Læsø, Samsø, Ærø og Bornholm.

Økonomi- og Indenrigsministeriet er i øjeblikket i samarbejde med Transportministeriet og Finansministeriet ved at udarbejde en model for udmøntningen af disse midler.

Jeg er ikke i tvivl om, at det vil komme til at gøre en forskel for de erhvervsdrivende på øerne – også på Ærø.

[Udvikling i puljen til vanskeligt stillede kommuner]

Der er i spørgsmålene specifikt spurgt til udviklingen i puljen til vanskeligt stillede kommuner fra 2014 til 2015.

Særtilskudspuljen har været ekstraordinært forhøjet i de senere år i forhold til et grundniveau på knap 200 mio.kr. I 2013 og 2014 blev puljen fastsat til 400 mio. i forbindelse med justeringerne af udligningen med virkning fra 2013. For 2015 er puljen fastsat til 300 mio. kr. Der er således også for 2015 tale om en ekstraordinær forhøjelse af puljen, men dog sådan, at den nedsættes med 100 mio. kr. i forhold til 2014. Størrelsen af puljen er fastsat i overensstemmelse med regeringens aftale med KL om kommunerens økonomi for 2015, men det er staten der finansierer den ekstraordinære forhøjelse.

Når puljen er blevet nedsat med 100 mio. kr. for 2015 betyder det jo, at tilskuddene til de enkelte kommuner generelt bliver lavere, og at lidt færre kommuner vil modtage tilskud.

Men for Ærø Kommune skal det dog bemærkes, at kommunen ved den netop udmeldte fordeling af puljen for 2015 er tildelt et særtilskud for 2015 på 3 mio. kr., som altså kommer oven i kommunens ø-tilskud. Kommunen fik ikke et sådant yderligere særtilskud sidste år, så for Ærø Kommune er der tale om en vækst, selvom puljen er blevet mindre.

[Afslutning]

Afslutningsvis skal jeg bemærke, at jeg er opmærksom på de økonomiske udfordringer, som Ærø Kommune oplever. Jeg ved at min forgænger på posten som økonomi- og indenrigsminister i forbindelse med kommunens ansøgning om særtilskud havde også et møde med kommunen den 25. august, hvor der var lejlighed til at drøfte kommunens økonomi.

Ærø Kommune er på den ene side en almindelig kommune med de samme opgaver som alle andre kommuner i landet. På den anden side er Ærø og de øvrige ø-kommuner specielle i kraft af deres beliggenhed på en ø og deres størrelse.

Desuden oplever kommunen et fald i folketallet. Men der er jo ikke tale om, at øen bliver helt affolket. Jeg fornemmer, at der fortsat er en lyst og en vilje til at drive øen som en selvstændig kommune. Og det er også vigtigt, at man lokalt forholder sig til vilkårene og tager ansvar for løsningerne.